

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૨૧] ૪ એસ. સી. આર ૧૫૩

મેસર્સ પીએલઆર પ્રોજેક્ટ્સ પ્રા.લિ.

વિરુદ્ધ

મહાનદી કોલફિલ્ડ્સ લિમિટેડ અને અન્યો.

(ટ્રાન્સફર પિટિશન (સિવિલ) નં.૨૪૧૯/૨૦૧૯)

એપ્રિલ ૨૦, ૨૦૨૧

[એસ.એ. બોબડે, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિશ્રી, સંજય કિશન કૌલ, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને

સૂર્યાકાંત, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

ન્યાયતંત્ર – હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશોની નિમણૂક – હાઈકોર્ટમાં ખાલી

જગ્યાઓ – ૧૦.૦૩.૨૦૧૭ ના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમ દ્વારા અંતિમ

સ્વરૂપ આપવામાં આવેલા મેમોરેન્ડમ ઓફ પ્રોસિજરમાં હાઈકોર્ટમાં

ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટે ચોક્કસ સમયમર્યાદા જણાવવામાં આવી હતી –

સમયસર નિમણૂકને સરળ બનાવવા માટે, સલાહ આપવામાં આવેલી

વધારાની સમયમર્યાદાઓને અનુસરીને – ઇન્ટેલિજન્સ બ્યુરો (આઇ.બી.)

હાઈકોર્ટ કોલેજિયમની ભલામણની તારીખથી ૪ થી ૬ અઠવાડિયાની અંદર

તેનો અહેવાલ/ઇનપુટ કેન્દ્ર સરકારને સુપરત કરશે – ત્યારબાદ કેન્દ્ર સરકાર

રાજ્ય સરકાર તરફથી મંતવ્યો અને આઇ.બી. તરફથી રિપોર્ટ/ઇનપુટ પ્રાપ્ત

થયાની તારીખથી ૮ થી ૧૨ અઠવાડિયાની અંદર સુપ્રીમ કોર્ટને

ફાઇલ(ઓ)/ભલામણો મોકલશે – ત્યારબાદ સરકાર ઉપરોક્ત વિચારણા પર તાત્કાલિક નિમણૂક કરવા માટે આગળ વધશે – યોગ્યતા પર અથવા જાહેર હિતમાં સરકારના વાંધા હોય તો, તે જ સમયગાળાની અંદર તેને અનામત માટેના ચોક્કસ કારણો નોંધીને સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમમાં પાછી મોકલી શકાય છે – જો સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમ વિચારણા પછી ઉપરોક્ત ઇનપુટ્સ હજુ પણ સર્વસંમતિથી ભલામણ(ઓ) ને પુનરાવર્તિત કરે છે (કલમ ૨૪.૧), આવી નિમણૂકની પ્રક્રિયા થવી જોઈએ અને નિમણૂક ૩ થી ૪ અઠવાડિયામાં થવી જોઈએ.

ત્રીજા ન્યાયાધીશનો કેસ(૧૯૯૮) ૭ એસ.સી.સી (વિશેષ સંદર્ભ

૧/૧૯૯૮)-નો સંદર્ભ

સિવિલ મૂળ અધિકારક્ષેત્ર: ટ્રાન્સફર પિટિશન (સિવિલ)

નં.૨૪૧૯/૨૦૧૯.

ભારતના બંધારણની કલમ ૧૩૯એ (૨) હેઠળની અરજી જેમાં ઓડિશા હાઈકોર્ટ, કટક સમક્ષ બાકી રહેલી રિટ પિટિશન સિવિલ નં.૧૭૪૭૬/૨૦૧૯ ને તેલંગાણાની માનનીય હાઈકોર્ટ અથવા અન્ય કોઈ હાઈકોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે.

કૌશિક પોદ્ધાર, અરજદારના વકીલ.

સુનિલ કુમાર, રવીન્દ્ર શ્રીવાસ્તવ, અશોક પાંડા, વિકાસ સિંહ, મહાલક્ષ્મી પવાણી, સિનિયર એડવોકેટ્સ, સિબો શંકર મિશ્રા, નિરંજન સાહુ, ઉમાકાંત મિશ્રા, અશોક કુમાર સિંઘ, રાજીવ સિંહા, કુણાલ ચેટર્જી, સુશ્રી મૈત્રયી બેનર્જી, પ્રવર વીર નરિકા, એમ. દ્વિવેદી, એસ.એન. ભટ, વી.એન. રઘુપતિ, શિબાશીષ મિશ્રા, ધનંજય જૈન, ગૌતમ નારાયણ, કુ. અસ્મિતા સિંહ, કુ. દયિતા શાહી, આદિત્ય નાયર, કુ. રિતિકા વ્હોરા, શાંતનુ સાગર,

હિમાંશુ શેખર, જમનેશ કુમાર, શ્રીમતી કે. ઈનાટોલી સેમા, અમિત કુમાર
સિંઘ, અપ્રતિમ અનિમેષ ઠાકુર, કુ. પ્રાચીહાસિજા, અર્જુન ગર્ગ, કુ. શ્રુતિકા
ગર્ગ, ગોપાલ આ, શ્રેયશ ભારદ્વાજ, કુ. રેણુકા સાહુ, અભિમન્યુ તિવારી, નરેશ
કે. શર્મા, અનિરુદ્ધ પી. માયી, કુ. પ્રેમા, શ્રીમતી શોભા. કુમારી, સુશ્રી બ્રિસ્ટી
રેખા મહંતા, સુશ્રી સુધા પાલ, સુશ્રી મનસા સિંઘ, સુશ્રી ભક્તિ પસરીજા સેઠી,
સુશ્રી પ્રિયંકા એસ. માથુર, સુશ્રી દીપિકા કાલરા, સુશ્રી પ્રીતિ સિંઘ, સુશ્રી રીના
રાવ, સુશ્રી રુચિ ખુરાના, સુશ્રી સાકીયા, મંસ્વી, સુશ્રી મંસ્વી. સ્વાતિ ગર્ગ,
કુ. યુગંધરા પવાર આ, કુ. પ્રિયંકા દાસ, કુ. રિતુ ભારદ્વાજ, કુ. મંજુલા ગુપ્તા,
કુ. મધુમિતા ભટ્ટાચારજી, કુ. સુબ્રા સાહા, કુ. નેકા ટંડન ફૂકન, સુશ્રી ઇન્કલી
રોય બરુઆહ, સુશ્રી મહેરવિશ રેન, સુશ્રી સુપ્રિયા જૈન, સુશ્રી જેસી કુરિયન,
પ્રતિવાદીઓ માટેના વકીલો.

કોર્ટ નીચે મુજબ આદેશ આપ્યો હતો:

આદેશ

૧. ઉચ્ચ અદાલતો કટોકટીની સ્થિતિમાં છે. ઉચ્ચ અદાલતોમાં લગભગ ૪૦ ટકા ખાલી જગ્યાઓ છે, જેમાં ઘણી મોટી ઉચ્ચ અદાલતો તેમની મંજૂર સંખ્યાના ૫૦ ટકાથી ઓછી કાર્યરત છે.

૨. અમે રીટ પિટિશન (સિવિલ) નં.૧૨૩૬/૨૦૧૯ માં ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૪એ હેઠળ કામચલાઉ ન્યાયાધીશોની નિમણૂકના પાસા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે ઉપરોક્ત વિગતવાર ચર્ચા કરી છે. ઉપરોક્ત બાબતમાં આજે પસાર થયેલા અલગ આદેશમાં, અમે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૧૭ અને ૨૨૪ હેઠળ નિમણૂકની પ્રક્રિયા પર પણ ચર્ચા કરી છે.

૩. વિદ્વાન એટર્ની જનરલે ઉચ્ચ અદાલતોમાં નિમણૂકની સ્થિતિ અમારી સમક્ષ રજૂ કરી છે કે ૧૦૮૦ ન્યાયાધીશોની મંજૂર સંખ્યા સામે, ૪૧૬

ન્યાયાધીશોની ખાલી જગ્યાઓ સાથે ૬૬૪ ન્યાયાધીશોની નિમણૂક કરવામાં આવી છે.જોકે, સરકાર પાસે પ્રાપ્ત થયેલી અને પ્રક્રિયા હેઠળની ભલામણો ૧૯૬ છે અને ૨૨૦ ભલામણો પ્રાપ્ત થવાની બાકી છે.

૪. અમે ઉચ્ચ અદાલતોના મુખ્ય ન્યાયાધીશો દ્વારા સમયસર ભલામણો કરવાના મહત્વને ધ્યાનમાં લીધા વગર રહી શકતા નથી. ખાલી જગ્યાઓ જાણીતી છે અને નિયમો છ મહિના અગાઉથી ભલામણો કરવાની મંજૂરી આપે છે. જો કે, ૨૨૦ હાલની ખાલી જગ્યાઓ માટેની ભલામણો પણ ખાલી જગ્યાઓ માટે ઘણી ઓછી કરવામાં આવી નથી, જે આગામી છ મહિનામાં ઊભી થવાની છે.

૫. આમ, અમે ફરી એકવાર ઉચ્ચ અદાલતોના મુખ્ય ન્યાયાધીશોની જરૂરિયાત અને ઇચ્છનીયતા પર ભાર મૂકીએ છીએ, જેઓ શક્ય તેટલી વહેલી તકે ખાલી જગ્યાઓની ભલામણ કરવાનો પ્રયાસ કરશે, ભલે તે એક જ

વારમાં ન કરવામાં આવે. આપણે એ પણ ઉમેરી શકીએ કે અગાઉના આદેશોમાં પણ આપણે નોંધ્યું છે કે જ્યારે અગાઉની યાદી (ઓ) તૈયાર કરવામાં આવી રહી હોય ત્યારે કેટલીક ઉચ્ચ અદાલતો નામોની ભલામણ કરવામાં સ્પષ્ટ ખચકાટ અનુભવે છે. અમે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે અગાઉની ભલામણોના પરિણામની રાહ જોયા વિના નવી પ્રક્રિયા શરૂ કરવામાં આવી કોઈ અવરોધ નથી.

૬. અમે અગાઉની કાર્યવાહીમાં ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા ભલામણ કરાયેલા નામોનો એક ચાર્ટ એટર્ની જનરલને સોંપ્યો હતો, જે હજુ પણ છ મહિનાથી વધુ સમયથી સરકાર પાસે પડતર હતા, જેની સંખ્યા ૪૫ હતી. છેલ્લા બે અઠવાડિયામાં આ દિશામાં પ્રગતિ જોવા મળી છે અને તે નામો કોલેજિયમ સુધી પહોંચી ગયા છે. બીજી યાદી સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમની ૧૦ નંબરની ભલામણો પછી ભારત સરકાર પાસે પડતર જૂની દરખાસ્તોની હતી.

આ ઘણા સમયથી પડતર છે. સુનાવણીની છેલ્લી તારીખે વિદ્વાન એટર્ની જનરલે નિવેદન આપ્યું હતું કે આગામી ત્રણ મહિનામાં આ અંગે નિર્ણય લેવામાં આવશે. સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમ દ્વારા બીજી વખત પુનરાવર્તિત છ નામો પણ નિમણૂકની રાહ જોઈ રહ્યા છે.

૭. વિદ્વાન એટર્ની જનરલ દરેક તબક્કે ખાલી જગ્યાઓ ભરવા માટે સમય બદલ સમયપત્રકની જરૂરિયાત સાથે અલગ ન હતા, જોકે તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ખાલી જગ્યાઓ ભરવા માટેનું કારણ ઉચ્ચ અદાલતોના મુખ્ય ન્યાયાધીશો દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણો છે. જો કે, એકવાર ભલામણો કરવામાં આવે તે પછી, બે તબક્કા હોય છે કે જેના પર આ બાબત સરકાર પાસે રહે છે—પ્રથમ જ્યારે મંત્રાલય નામોની પ્રક્રિયા કરે છે; અને બીજું પદ સુપ્રીમ કોર્ટનું કોલેજિયમ કોલેજિયમ દ્વારા મંજૂર કરાયેલા નામોની ભલામણ કરવા માટે નિર્ણય લે છે.

૮. જ્યાં સુધી ન્યાયતંત્રની વાત છે, ઉચ્ચ અદાલતોના કોલેજિયમ દ્વારા ભલામણો કરવામાં આવે તે પછીનો બીજો તબક્કો એ છે કે સુપ્રીમ કોર્ટના કોલેજિયમ દ્વારા કન્સલ્ટી જજ (ઓ) ની સલાહ લઈને તે નામો પર નિર્ણય લેવા માટે લેવામાં આવેલો સમય છે.

૯. અમે સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમ દ્વારા ૧૦.૩.૨૦૧૭ (જે આ પાસાઓ પર અગાઉ અસ્તિત્વમાં રહેલા ૧૯૯૯ના એમ.ઓ.પી સમાન છે) ના રોજ અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવેલા મેમોરેન્ડમ ઓફ પ્રોસિજર (ટૂંકમાં 'એમ.ઓ.પી') પર ધ્યાન આપ્યું છે, જેમાં હાઈકોર્ટમાં ન્યાયાધીશોની નિમણૂક માટે ચોક્કસ સમયમર્યાદા જણાવવામાં આવી છે. એમ. ઓ. પી. માં નિર્ધારિત સમયમર્યાદાના સંદર્ભમાં, વર્તમાન એમ.ઓ.પી. ના સંબંધિત પેરા ૨૧, ૨૪ અને ૨૪.૧ નીચે મુજબ છે:

એ. રાજ્યો તેમના મંતવ્યો મોકલવા માટે છ અઠવાડિયાથી વધુ સમય ન લઈ શકે. (કલમ ૨૧)

બી. જો છ અઠવાડિયાની અંદર તેમના મંતવ્યો પ્રાપ્ત ન થાય તો કેન્દ્ર સરકાર રાજ્ય સરકાર તરફથી કોઈ વાંધો ન હોવાનું માની શકે છે. (કલમ ૨૧)

સી. કેન્દ્ર સરકાર માટે ભલામણો આગળ વધારવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી નથી.

ડી. ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશે ચાર અઠવાડિયાની અંદર કાયદા મંત્રીને ભલામણો/સલાહ મોકલવાની રહેશે.(કલમ ૨૪)

ઇ. કાયદા મંત્રી રાષ્ટ્રપતિની સલાહ માટે ત્રણ અઠવાડિયાની અંદર
પ્રધાનમંત્રી સમક્ષ પ્રસ્તાવ રજૂ કરશે.(કલમ ૨૪. ૧)

૧૦. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો આ અદાલત
સમયમર્યાદા નક્કી કરવાનું વિચારે છે, તો તે ત્રીજા ન્યાયાધીશના કેસ
(૧૯૯૮) ૭ એસ. સી. સી. (૧૯૯૮નો વિશેષ સંદર્ભ ૧) માં કરવામાં આવેલા
અવલોકનોની વિરુદ્ધ હશે. પેરા ૩૧ માં, કોર્ટે બીજા ન્યાયાધીશના કેસનો
સંદર્ભ આપ્યો અને નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

“૩૧. નિમણૂકોની ન્યાયિક સમીક્ષાના સંદર્ભમાં, બીજા ન્યાયાધીશોના કેસમાં
બહુમતી ચુકાદાએ કહ્યું:(એસ.સી.સી પી.પી. ૭૦૭-૦૮, પેરા ૪૮૦)

“સૂચવ્યા મુજબ, ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશના અભિપ્રાયની રચનામાં
ન્યાયાધીશોની બહુમતી એ નિમણૂકના કિસ્સામાં મનસ્વીતા અથવા ન્યાયિક

તત્વની પ્રબળતાની સંભાવના સામે અન્ય આંતરિક તપાસ છે. સૂચવ્યા મુજબ, અન્ય કાર્યકારી કાર્યવાહીની જેમ વધુ ન્યાયિક સમીક્ષાની જરૂરિયાત દૂર કરવામાં આવે છે."

ચુકાદામાં ઉમેરવામાં આવ્યું:(એસ.સી.સી પી.૭૦૮, પેરા ૪૮૨)

"નામાંકિત બંધારણીય પદાધિકારીઓ સાથે પરામર્શના અભાવ અથવા નિમણૂકના કિસ્સામાં પાત્રતાની કોઈપણ શરતના અભાવ સિવાય, આ બાબતો અન્ય કોઈપણ આધાર પર ન્યાયી નથી...."

આ દલીલ સ્વીકારવી શક્ય નથી કારણ કે કોર્ટના ઉપરોક્ત અવલોકનો ચોક્કસ નિમણૂકની ન્યાયિક સમીક્ષા સાથે સંબંધિત છે અને નિમણૂક પ્રક્રિયાના વિલંબ જેવા પાસાઓ સાથે નહીં.

૧૧. ઉપરોક્તના સંદર્ભમાં અને સમયસર નિમણૂકની સુવિધા માટે,
અમારો મત છે કે ઉપરોક્ત ઉપરાંત નીચેની સમયમર્યાદાનું પાલન કરવું
સલાહભર્યું રહેશે:

૧. ઇન્ટેલિજન્સ બ્યુરો (આઇબી) એ હાઈકોર્ટ કોલેજિયમની
ભલામણની તારીખથી ૪ થી ૬ અઠવાડિયાની અંદર તેનો અહેવાલ/ઇનપુટ્સ
કેન્દ્ર સરકારને સુપરત કરવો જોઈએ.

૨. તે ઇચ્છનીય રહેશે કે કેન્દ્ર સરકાર રાજ્ય સરકાર પાસેથી મંતવ્યોની
પ્રાપ્તિ અને આઇબી તરફથી અહેવાલ/ઇનપુટની તારીખથી ૮ થી ૧૨
અઠવાડિયાની અંદર ફાઇલ (ઓ)/ભલામણો સુપ્રીમ કોર્ટને મોકલે.

૩. ત્યારબાદ સરકારે ઉપરોક્ત વિચારણા પર તાત્કાલિક નિમણૂક કરવા
માટે આગળ વધવું પડશે અને નિઃશંકપણે જો સરકારને યોગ્યતા અથવા

જાહેર હિતમાં કોઈ વાંધો હોય, તો તે જ સમયગાળાની અંદર તેને અનામતના ચોક્કસ કારણો સાથે સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમને પરત મોકલી શકાય છે.

જો ઉપરોક્ત ઇનપુટ્સ પર વિચાર કર્યા પછી પણ સુપ્રીમ કોર્ટ કોલેજિયમ સર્વાનુમતે ભલામણ(ઓ) ને પુનરાવર્તિત કરે છે (કલમ ૨૪.૧), તો આવી નિમણૂકની પ્રક્રિયા થવી જોઈએ અને નિમણૂક ૩ થી ૪ અઠવાડિયામાં થવી જોઈએ.

૧૨. અમે સભાન છીએ કે ઉપરોક્ત ક્વાયટ પ્રકૃતિમાં સહયોગી છે અને અમે સમયસર ન્યાય વિતરણના મોટા કારણને સરળ બનાવવા માટે આ પ્રક્રિયામાં ત્વરિતતાની અપેક્ષા રાખીએ છીએ.

૧૩. ઉપરોક્ત દિશાઓ સાથે, અમે આ કાર્યવાહી બંધ કરીએ છીએ.

દિશા નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.